

שום הסלעים רב-שנתי נדיר הגדל בחרמון (ספטמבר 2022)

ערגה אלוני

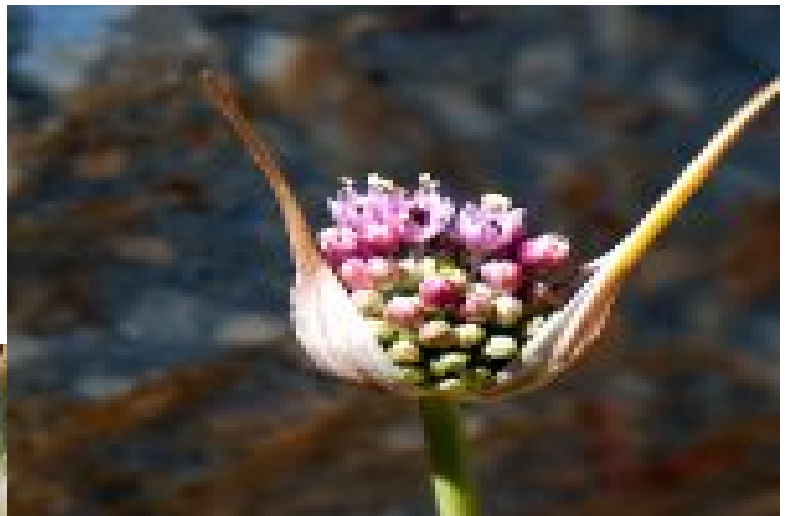
פתיח: **שום הסלעים** Allium rupicola ממשפחת הנרקיסיים הוא צמח עשבוני רב-שנתי נדיר בחרמון. לצמח בצל בקרקע. העלים מוארכים בניהם עולה עמוד תפרחת דמוית סוכך עטוף במתחל. הפרחים צפופים ורבים, בעלי עטיף כותרתי ורוד. בין עלי העטיף בולטים 6 אבקנים מעט גבוהים. במרכז הפרח ממוקמת שחלה עילית ורודה ארגמנית בת 3 מגורות. הצמח מתרבה מינית באמצעות זרעים ווגטיבית ע"י בצלצולים.

שום הסלעים Allium rupicola הוא צמח עשבוני רב-שנתי ממשפחת הנרקיסיים (בעבר השתייך לשושניים), בעל בצל בהיר ולא גדול המשמש אבר אגירה הטמון בקרקע. הבצל בנוי גלדים שהם עלים תת קרקעיים חסרי כלורופיל, היושבים על עוגת הבצל- (בסיס) ובמרכזם ניצן. בעונת היובש הבצל רדום. בעונה הלחה צומחת ציצת שורשים. השורשים קולטים מהקרקע מים וחומרי הזנה המועברים לניצן הרדום שמתעורר ומתחיל לצמוח. מתפתחים עלים ועמוד פריחה.

שום הסלעים, מימין: בצלי הצמח לאחר ההתעוררות מתרדמתם. צילם אורי פרגמן-ספיר ©. משמאל: עמוד תפרחת נושא תפרחת עטופה במתחל ירוק. צילם אלי לבנה ©, המקור צמח השדה.

העלים דמויי אזמל מוארכים שטוחים וצרים. מבניהם עולה עמוד בגובה 10-20 ס"מ הנושא בראשו תפרחת דמוית סוכך מרובה פרחים בקוטר 1.5-2 ס"מ (פינברון-דותן, דנין 1991). הפרחים המתפתחים מוגנים במתחל שהוא עלה עטיפי ירוק דק ומאורך הדומה במבנהו ל"כובע ליצן".

שום הסלעים, מימין: הפרחים במרכז התפרחת הבשילו מתפשק לשנים ומאפשר לכל הפרחים להחשף עם הבשלתם. צילם ליאור אלמגור ©. מימין פרחי התפרחת בשיא פריחתם. צילמה ערבה אלוני ©

עם הבשלת הפרחים המתחל מתפשק לשנים ומלווה את בסיס התפרחת עד לנשירתו. התפרחת מכילה 50-55 פרחים שווי אורך צפופים זה לזה היוצרים מבנה חצי כדורי. הפרח דמויי פעמון ורוד, נכון, נישא על עוקץ דק. דו-מיני בעלי עטיפי כותרתי (חסרי גביע ירוק). 6 עלי העטיפי שווי אורך מתחדדים בראשם. אבקנים 6 קבועים מסביב לשחלה כל זיר ממוקם בין שני עלי עטיפי, גובהם אחד עוברים במעט את גובה קצה העטיפי. המאבקים צהובים גדולים מחוברים במרכזם לזיר. במרכז הפרח ממוקמת שחלה עילית בולטת בצבעה הוורוד ארגמן, בת 3 עלי שחלה מאוחים ו3 מגורות. עמוד העלי שבראשה קצר, בעל צלקת קטנה

עגולה. העמוד מתארך עם הבשלתו ועולה מעל גובה העטיף. תחילה מבשילים האבקנים (פרוטאנדריה) ורק אחר כך מבשיל העלי. הפרחים מואבקים ע"י חרקים. פורח בחרמון בחודשים אוגוסט-אוקטובר.

הפרי הלקט הנפתח באמצעות 3 קשוות, מכיל זרעים רבים שטוחים. הזרעים נפוצים ע"י טלטול העמוד ברוח. הצמח מתרבה גם וגטיבית באמצעות בצלצולים.

שום הסלעים בשלב בו התקיימה האבקה במספר פרחים והתפתחו הלקטים המכילים זרעים. צילמה ערגה אלוני ©

הצמח נדיר בארץ, גדל בחרמון ברום 150-2300 מ'. טיפוס תפוצה מזרח ים - תיכוני. בעולם מצוי ביוון במזרח איגניה, בחרמון, בסוריה, בלבנון ובטורקיה (KEW)

ספרות

פינברון-דותן נ. דנין א. 1991. המגדיר לצמחי-בר בארץ-ישראל. כנה. ירושלים.

Royal Botanical Gardens: <https://www.kew.org>

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

לציטוט: אלוני ע. 2022 **שום הסלעים** רב-שנתי נדיר הגדל בחרמון (ספטמבר 2022)

https://www.kalanit.org.il/monthly_blooms/allium_rupicola_09_2022/

פורחי החודש, כתב-עת "כלנית" מספר 8.
